

Capitolul I

Noțiuni introductive

§1. Noțiunea și importanța executării silite

Pentru titularul unui drept subiectiv este esențială recunoașterea acestuia într-un cadru procesual bine stabilit și realizarea efectivă a ceea ce s-a statuat prin intermediul unei hotărâri judecătorești, elemente ce relevă, în concret, cele două etape principale ale procesului civil: *faza judecării* și *executarea silită* a hotărârii judecătorești.

Astfel, cel care pornește un proces civil se judecă nu numai pentru a i se recunoaște un drept printr-o hotărâre judecătorească și să se stabilească obligația ce-i incumbă părâtului, ci urmărește și realizarea efectivă a dreptului pretins, respectiv constrângerea acestuia la plata unei sume de bani, predarea unui bun ori a folosinței acestuia, desființarea unei construcții, a unei plantații ori a altei lucrări, încredințarea minorului, stabilirea locuinței și vizitarea acestuia sau în luarea unei alte măsuri stabilite prin titlu executoriu, astfel cum este prevăzut la art. 628 alin. (1) C. proc. civ.¹.

Trebuie afirmat totuși faptul că executarea silită nu este o fază a procesului civil atunci când se execută un alt titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească, într-o astfel de ipoteză, executarea silită putând da naștere unui proces civil, fără a fi precedată de acesta.

Dreptul astfel născut în persoana titularului poate fi realizat în mod efectiv prin îndeplinirea obligației corelative de către partea ce a căzut în pretenții, de bunăvoie, urmând ca, în caz contrar, să devină incidente prevederile executării silite, care permit creditorului să își realizeze dreptul pe cale silită potrivit dispozițiilor Cărții a V-a a Codului de procedură civilă.

Dispozițiile menționate alcătuiesc procedura de drept comun în materia executării silite, indiferent de izvorul sau de natura obligațiilor cuprinse în titlul executoriu ori de calitatea juridică a părților, înțelegând aici că aceste norme se aplică și în materiile prevăzute de alte acte normative în măsura în care acestea nu cuprind dispoziții contrare.

Nu este de înlăturat reglementarea executării silite la nivel european în

¹ A. Tabacu, *Drept procesual civil*, ediția a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2019, p. 381.

domeniul cooperării judiciare civile, care statuează principiul teritorialității procedurilor de executare silită și principiul garanției la un proces echitabil², inclusiv în cadrul procedurii de urmărire silită.

Înainte de a încerca să conturăm noțiunea executării silite, trebuie menționat, cu titlu de premisă, principiul conform căruia executarea silită reprezintă cea de-a doua fază a procesului civil, dreptul de acces la justiție fiind lipsit de eficacitate dacă ordinea juridică a statului de drept ar permite ca un înscris căruia legea îi recunoaște puterea executorie să rămână fără substanță în dauna uneia dintre părți.

Așadar, pornind de la premisele de mai sus, putem defini *executarea silită ca fiind una dintre formele de manifestare a acțiunii civile, parte integrantă a procesului civil, în cadrul căreia creditorul își poate realiza în mod efectiv drepturile statornicite într-un titlu executoriu, prin constrângerea patrimonială a debitorului*³. În aceeași ordine de idei, executarea silită reprezintă procedura prin intermediul căreia creditorul, titularul unui drept recunoscut printr-un titlu executoriu, îl constrânge, cu ajutorul organelor de stat competente, pe debitorul său să își execute obligațiile ce decurg dintr-un asemenea titlu în situația neexecutării acestora de bunăvoie⁴.

Semnificația noțiunii de executare silită nu este epuizată prin însumarea procedurilor legale desfășurate între anumiți subiecți de drept în vederea atingerii unui scop⁵.

² A se vedea, în acest sens, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, cauzele *Ruianu c. României*; *Pini, Bertani, Manera și Atripaldi c. României*; *Ignaccolo-Zenide c. României*; *Lafargue c. României*; *Ghibu c. României*; *Butan și Dragomir c. României* și *Constantin Oprea c. României*.

³ I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p. 1041.

⁴ S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 23; E. Oprina, I. Gârbuleț, *Tratat de executare silită*, vol. I, Ed. Universul Juridic, București, p. 13.

⁵ S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, 2001, *op. cit.*, p. 23; I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, ed. a 3-a, revăzută, completată, actualizată, vol. II, Ed. Servo-Sat, Arad, 2003, p. 538; V.M. Ciobanu, G. Boroș, *Drept procesual civil. Curs selectiv. Teste grilă*, ed. a 3-a, Ed. All Beck, București, 2003, p. 475. Pentru aspecte privind executarea silită în reglementarea anterioară modificării Codului de procedură civilă prin O.U.G. nr. 138/2000 și O.U.G. nr. 59/2001, a se vedea: S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Drept civil. Executarea silită*, vol. I, ed. a 2-a, revăzută, Ed. Lumina Lex, București, 1998; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, I. Băcanu, *Drept procesual civil. Executarea silită*, vol. II, ed. a 2-a, revăzută, Ed. Lumina Lex, București, 1998; A. Hilsenrad, I. Stoienescu, *Procesul civil în R.P.R.*, Ed. Științifică, București, 1957; Gr. Porumb, *Teoria generală a executării silite și unele proceduri speciale*, Ed. Științifică, București, 1964; I. Stoienescu, A. Hilsenrad, S. Zilberstein, *Tratat teoretic și practic de procedură a executării silite*, Ed. Academiei, București, 1966; V. Negru, D. Radu, *Drept procesual civil, op. cit.*; I. Stoienescu, Gr. Porumb, *Drept procesual civil român*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966; I. Stoienescu, S.

Simpla recunoaștere a dreptului sau obligarea debitorului de a restabili dreptul încălcat ori contestat nu este, adeseori, suficientă, moment în care intervine executarea silită, ca formă de manifestare a acțiunii civile. Așadar, scopul activității judiciare nu se poate limita doar la obținerea unei hotărâri judecătorești favorabile.

În domeniul executării silite, esențială este ideea de constrângere, prin intervenția unor organe anume desemnate de lege pentru a determina respectarea de către debitor a obligațiilor stabilite în sarcina sa. Ceea ce deosebește constrângerea judiciară de cea administrativă constă în faptul că ea se realizează pe cale procesuală, fiind necesar să se obțină în prealabil recunoașterea existenței dreptului ori a interesului legitim valorificat prin acțiune (*cognitio*) și apoi să se treacă la

Zilberstein, *Executarea silită în procesul civil*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983; I. Leș, *Principii și instituții de drept procesual civil*, Ed. Lumina Lex, București, 1999; G. Boroi, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. All, București, 1994. Urmare modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin O.U.G. nr. 138/2000, a se vedea: I. Deleanu, *Tratat de procedură civilă*, vol. III, Ed. Servo-Sat, Arad, 2000; V.M. Ciobanu, G. Boroi, M. Nicolae, *Modificările aduse Codului de procedură civilă prin O.U.G. nr. 138/2000* (III), în *Dreptul* nr. 4/2001, pp. 3-37; V.M. Ciobanu, M. Tăbărcă, T. Briciu, *Comentariu asupra modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 219/2005*, în *Dreptul* nr. 12/2005; I. Leș, *Legislația executării silite. Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2007; F. Măgureanu, *Drept procesual civil*, ed. a 10-a, Ed. Universul Juridic, București, 2008; M. Tăbărcă, Gh. Buta, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat cu legislație, jurisprudență și doctrină*, ed. a 2-a, revăzută și adăugită, *op. cit.*; G.C. Frențiu, D.-L. Băldean, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. Hamangiu, București, 2008; O. Puie, *Executarea hotărârilor judecătorești în contenciosul administrativ*, ed. a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2008; D.A.P. Florescu, P. Coman, T. Mrejeru, M. Safta, G. Bălașa, *Executarea silită. Reglementare, doctrină, jurisprudență*, ed. a 3-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009; G. Răducan, *Dreptul executării silite. Titlul executoriu european*, Ed. Hamangiu, București, 2009; I. Gârbuleț, A. Stoica, *Ghid practic de executare silită. Explicații, cereri, formulare*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2010, p. 3; I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2010; A. Tabacu, *Drept procesual civil*, ed. a 5-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2010, pp. 307-443; E. Oprina, *Executarea silită în procesul civil*, ed. a 4-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2011; A. Tabacu, *Drept procesual civil aprofundat. Arbitraj și executare silită*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 95-215; Gh. Piperea, C. Antonache, P. Piperea, A. Dimitriu, M. Piperea, A. Rățoi, A. Atanasiu, *Noul Cod de procedură civilă. Note. Corelații. Explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2012. Pentru doctrina europeană, a se vedea: S. Guinchard, T. Moussa, *Droit et pratique des voies d'exécution*, 5e éd., Dalloz, Paris, 2007; S. Guinchard, F. Ferrand, C. Delicostopoulos, *Droit processuel. Droit commun et droit comparé du procès équitable*, 4e éd., Dalloz, Paris, 2007; M. Donnier, J.B. Donnier, *Voies d'exécution et procédures de distribution*, 7e éd., Litec, Paris, 2003; M. Voicu, *Procedura executării silite în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului – CEDO*, în *RRDJ* nr. 5/2012, pp. 17-36.

executarea obligației în vederea restabilirii ordinii de drept încălcate (*executio*)⁶.

Hotărârea judecătorească, prin ea însăși, chiar și cu autoritate de lucru judecat, „riscă să rămână o lovitură de sabie în apă și să nu servească cu nimic părții victorioase, în special reclamantului, dacă el n-ar putea recurge la constrângere pentru a o executa”⁷.

Trebuie menționat caracterul excepțional al executării silite⁸, aceasta nefiind o procedură obligatoriu de urmat. Este cu puțință însă ca debitorul, în fața unei hotărâri înzestrate cu forță executorie și putere de lucru judecat, să se convingă de justetea deciziei judiciare și să procedeze de bunăvoie la realizarea obligației dispuse în sarcina sa. În acest sens, este necesară instituirea de către legiuitor a unui ansamblu de mijloace procedurale⁹ de natură a face posibilă realizarea efectivă a

⁶ S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Drept procesual civil. Executarea silită*, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 13; *idem*, *Tratat de executare silită*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 25; G. Boroi, D. Rădescu, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, Ed. All, București, 1996, p. 641 și urm.; I. Stoenescu, Gr. Porumb, *Drept procesual civil român*, Ed. Didactică și Pedagogică, 1966, p. 402; I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ed. All Beck, București 2002, p. 825.

⁷ W.J. Habscheid, *Droit judiciaire privée suisse*, Deuxième édition entièrement revue et corrigée, Librairie de l'Université, Geneve, 1981, p. 575.

⁸ Pentru o cercetare amplă a instituției, a se vedea: D. Negulescu, *Execuțiunea silită*, vol. I – *Principiile generale*, Tipografia Guttenberg, București, 1910; E. Herovanu, *Teoria execuțiunii silite*, Ed. Cioflec, București, 1942; V.G. Cădere, *Tratat de procedură civilă*, ed. a 2-a, Tipografiile Române Unite, București, 1935, pp. 433-483; A. Hilsenrad, I. Stoenescu, *op. cit.*, pp. 455-505; Gr. Porumb, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. II, Ed. Științifică, București, 1962, pp. 143-365; *idem*, *Drept procesual civil român*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966, pp. 402-468; *idem*, *Teoria generală a executării silite și unele proceduri speciale*, Ed. Științifică, București, 1964; I. Stoenescu, A. Hilsenrad, S. Zilberstein, *Tratat teoretic și practic de procedură a executării silite*, Ed. Academiei, București, 1966; V. Negru, D. Radu, *op. cit.*, pp. 475-509; G. Boroi, D. Rădescu, *op. cit.*, pp. 637-811; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Drept procesual civil. Executarea silită*, vol. I, ed. a 2-a, Ed. Lumina Lex, București, 1998; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, I. Băcanu, *Drept procesual civil. Executarea silită*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, vol. II, ed. a 2-a; S. Zilberstein, V.M. Ciobanu, *Tratat de executare silită*, 2001, *op. cit.*; I. Stoenescu, S. Zilberstein, *Executarea silită în procesul civil*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983; I. Leș, *Legislația executării silite. Comentarii și explicații*, Ed. C.H. Beck, București, 2007; D.A.P. Florescu, P. Coman, T. Mrejeru, M. Safta, G. Bălașa, *Executarea silită. Reglementare, doctrină și jurisprudență*, Ed. C.H. Beck, București, 2006; I. Gârbuleț, A. Stoica, *Ghid practic de executare silită. Explicații, cereri, formulare*, Ed. Hamangiu, București, 2008; E. Oprina, *Executarea silită în procesul civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2007; I. Gârbuleț, *Organizarea și exercitarea profesiei de executor judecătoresc*, Ed. Hamangiu, București, 2007; G. Răducan, *Dreptul executării silite*, Ed. Hamangiu, București, 2009.

⁹ A se vedea: Gr. Porumb, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. II, *op. cit.*, p. 144. O definiție semnificativă a fost dată executării silite și de Demetru Negulescu, potrivit căreia „totalitatea regulelor prin care forța publică este pusă în mișcare pentru a face să se respecte

dreptului chiar și în cazurile de opunere a debitorului la îndeplinirea obligațiilor statuate prin hotărârea judecătorească pronunțată împotriva sa.

Iar această fază procesuală se caracterizează prin existența unor norme procedurale destinate a institui mijloace eficiente pentru realizarea dispozițiilor cuprinse într-un titlu executoriu.

Obiectivul executării silită este tocmai acela de a face posibilă realizarea efectivă a dreptului subiectiv și în cazurile de împotrivire a debitorului la îndeplinirea obligației cuprinse într-un titlu executoriu. De aceea, executarea silită, astfel cum o exprimă fără echivoc însăși denumirea sa, este destinată să intervină numai în cazul neexecutării de bunăvoie a măsurilor dispuse de judecător. Noua reglementare a raporturilor execuționale consacră, în mod expres, principiul enunțat. Potrivit art. 622 alin. (1) C. proc. civ.: „Obligația stabilită prin hotărârea unei instanțe sau printr-un alt titlu executoriu se aduce la îndeplinire de bunăvoie”.

Această fază a procesului civil nu este lipsită de interes și pe planul dreptului material, executarea silită având implicații importante pentru creditor ca și o ultimă cale de valorificare a dreptului. Într-adevăr, constrângerea statală nu intervine doar pentru restabilirea unui drept subiectiv privat, ci și în scopul salvagărdării ordinii de drept, instituția executării silită având și un caracter preventiv, în ceea ce îi privește pe participanții la viața juridică, despre consecințele patrimoniale ale neexecutării obligațiilor asumate.

În societățile democratice, întemeiate pe valorile economiei de piață, executarea silită este una dintre instituțiile procesuale de maximă importanță și a cărei contribuție la promovarea creditului civil și la stimularea operațiunilor dintre profesioniști este de necontestat¹⁰.

§2. Principiile executării silită

Aflându-ne într-o fază a procesului civil, sunt aplicabile și în faza de executare silită principiile fundamentale ale procesului civil consacrate în noua

drepturile atribuite sau recunoscute creditorilor constituie cea mai importantă parte a procedurii și este numită execuțiunea silită” (*op. cit.*, p. 5). Datorită semnificației lor, normele execuționale sunt considerate de jurisprudență ca având, în general, un caracter imperativ. A se vedea, în acest sens: Trib. Suprem, s. civ., dec. nr. 633/1969, în CD 1969, p. 271.

¹⁰ V.G. Cădere, *op. cit.*, pp. 433-434: „Fără organizarea *constrângerii* pentru îndeplinirea unor anumite îndatoriri, viața socială ar fi imposibilă. Noțiunea cea mai elementară de *credit* ar fi necunoscută într-o societate, în care n-ar exista nicio *confiență* și nicio *posibilitate de a reintegra* această noțiune, atunci când ar fi ignorată; fără această amenințare a executării silită, ar lipsi orice posibilitate de închegare socială și în definitiv orice speranță de civilizație” (s.n.).

reglementare la art. 5-23 C. proc. civ., cu excepția celor a căror aplicare nu poate fi acceptată pentru considerente de specificitate a procedurii de executare silită.

Din punct de vedere teoretic, principiile fundamentale ale executării silite contribuie la înțelegerea și interpretarea dispozițiilor legale care reglementează această activitate.

Cartea a V-a reglementează în mod expres doar unele dintre principiile fundamentale care guvernează executarea silită, celelalte putând fi deduse din interpretarea dispozițiilor legale care reglementează această instituție, din normele constituționale și din documentele internaționale.

Putem identifica totuși principii specifice celei de-a doua faze a procesului civil, cum sunt cele care țin de rolul statului în executarea silită, legalitatea executării silite, rolul activ al executorului judecătoresc¹¹, precum și cele ale organizării profesiei de executor judecătoresc.

a) **Principiul excepționalității executării silite** se referă la faptul că executarea silită nu reprezintă regula în ceea ce privește executarea dispozițiilor cuprinse într-un titlu executoriu. Potrivit art. 622 alin. (1) C. proc. civ., *regula* este că obligația stabilită prin hotărârea unei instanțe sau printr-un alt titlu executoriu se aduce la îndeplinire de bunăvoie de către debitor, iar în măsura în care acesta nu-și îndeplinește obligația, prin *excepție*, se va putea proceda la executarea silită, care începe odată cu sesizarea organului de executare, dacă prin lege nu se prevede altfel.

Așadar, executarea silită este reglementată ca o facultate lăsată de legiuitor la dispoziția creditorului, nefiind o procedură obligatoriu de urmat, însă una care este întotdeauna posibilă.

b) **Principiul legalității** se referă la obligativitatea desfășurării executării silite numai în condițiile legii și de către organele prevăzute de lege, investite cu atribuții în acest scop. Legalitatea reprezintă un principiu general recunoscut în statele democratice, ce implică respectarea actelor normative existente de către toți participanții din raporturile juridice. Potrivit noului Cod de procedură civilă, executarea silită nu se poate desfășura decât cu respectarea dispozițiilor legii, a drepturilor părților și ale altor persoane interesate, fiind interzisă efectuarea de acte de executare de către alte persoane sau organe decât cele prevăzute de lege. Deși actuala reglementare procedural execuțională consacră doar fugitiv acest principiu la art. 625, îi putem atribui totuși o valoare constituțională; astfel, potrivit art. 1 alin. (5) din Legea fundamentală, „în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”. Art. 124 alin. (1), venind în completarea

¹¹ Pentru o prezentare detaliată, a se vedea: E. Oprina, I. Gârbuleț, *op. cit.*, pp. 24-40.

acestui, statuează că „justiția se înfăptuiește în numele legii”, ca garanție a desfășurării în condiții optime a tuturor mecanismelor sociale.

Așadar, executarea silită se face cu respectarea dispozițiilor legii, a drepturilor părților și ale altor persoane interesate, alin. (2) fiind tranșant în asigurarea legalității procedurii de executare silită prin interzicerea efectuării de acte de executare de către alte persoane sau organe decât cele prevăzute *la art. 623 C. proc. civ.*

Prin urmare, elementul esențial al legalității executării silite la declanșarea procedurii este competența generală atribuită executorului judecătoresc, însărcinat cu aducerea la îndeplinire a obligațiilor cuprinse în titlul executoriu, potrivit art. 623 C. proc. civ., căruia i se acordă plenitudine de competență în efectuarea executării silite, cu excepția celor care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat sau bugetului Uniunii Europene și bugetului Comunității Europene a Energiei Atomice, chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel.

c) ***Rolul și răspunderea statului în faza de executare silită.*** Potrivit art. 626 C. proc. civ., statul este obligat să asigure, prin agenții săi, executarea în mod prompt și efectiv a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii, iar, în caz de refuz, cei vătămați au dreptul la repararea integrală a prejudiciului suferit.

În această ordine de idei, putem preciza că statul are un rol esențial mai ales în lumina jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului împotriva statului român în ceea ce privește art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului – dreptul la un proces echitabil, statul fiind obligat să asigure, prin agenții săi, executarea în mod prompt și efectiv a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii, iar, în caz de refuz, cei vătămați au dreptul la repararea integrală a prejudiciului suferit.

Potrivit art. 6 C. proc. civ.: „Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în termen optim și previzibil, de către o instanță independentă, imparțială și stabilită de lege. În acest scop, instanța este datoră să dispună toate măsurile permise de lege și să asigure desfășurarea cu celeritate a judecății. (2) Dispozițiile alin. (1) se aplică în mod corespunzător și în faza executării silite”.

Cu privire la procedura de executare, toate statele membre trebuie să țină seama de efectuarea executării silite în conformitate cu legislația și deciziile judiciare pertinente, existența unui just echilibru între interesul creditorilor și al debitorilor, precum și stabilirea unei definiții și a unei liste exhaustive de titluri executorii.

Curtea de la Strasbourg a considerat că autoritățile administrative formează un element al statului supus ordinii de drept, iar interesele acestor autorități